

TOHMAJÄRVEN KUNTA

HYVINVOINTIRAPORTTI

2015

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Keskeisimmät muutokset hyvinvoinnin tilassa	3
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	3
Kaikki ikäryhmät	3
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	3
Nuoret ja nuoret aikuiset	4
Työikäiset	5
Ikäihmiset	5
3. Hyvinvointikertomuksen tavoitteiden toteutuminen	5
4. Johtopäätökset hyvinvoinnin tilassa tapahtuneista muutoksista	5
5. Tulevan valtuustokauden suunnittelu	6
Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	6
Laaja hyvinvointikertomus	6

Liite: Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteiden toteutuminen
vuonna 2015

1. Johdanto

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Vuonna 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki velvoittaa osaltaan kuntia seuraamaan asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus.

Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus tukee kuntia hyvinvointikertomus- ja hyvinvointiraporttityöskentelyssä. Keskuksesta saadun ohjeistuksen mukaan vuosittaisessa raportissa keskitytään arvioimaan hyvinvoinnin tilaa kunnan omien tilasto- ja toimintatietojen pohjalta. Kerran valtuustokaudessa tehtävässä laajassa hyvinvointikertomuksessa käytetään myös valtakunnallisista tilastoista johdettuja kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysindikaattoreita. Nämä indikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin kehitystä pitemmällä aikajänteellä ja niiden avulla saadaan tietoja myös vertailukunnista.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 19.5.2014 Tohmajärven kunnan hyvinvointikertomuksen vuosille 2013-2016. Kertomus on laatuaan ensimmäinen. Vertailukunniksi on valittu Kitee, Polvijärvi, Parikkala ja Luumäki sekä laajemmiksi vertailualueiksi Pohjois-Karjala ja koko Suomi. Hyvinvointikertomus on tehty sähköiselle asiakirjapohjalle, mutta vuosiraportin valmistelussa sähköisestä asiakirjapohjasta ei ole ollut hyötyä.

Hyvinvointikertomus rakentuu kahdesta osasta, päättyvän valtuustokauden arvioinnista ja tulevan valtuustokauden suunnittelusta. Arviointiosaan on koottu hyvinvointitietoa sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattoripakettia hyödyntäen. Indikaattoritieto on jäsennelty seuraaviin asiakokonaisuuksiin: kunnan rakenteet, talous ja elinvoima, kaikki ikäryhmät, lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet, nuoret ja nuoret aikuiset, työikäiset sekä ikäihmiset.

Indikaattoritiedon pohjalta suunnittelukauden hyvinvoinnin edistämisen painopistealueiksi on valittu osa-alueet: 1. terve, turvallinen ja sosiaalinen lapsuus, 2. nuorten elintapojen ja opiskelun tukeminen sekä 3. aikuisväestön työkyvyn tukeminen. Kunkin osa-alueen osalta on kirjattu tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutaho, resurssit sekä arviointimittarit ja seurantaindikaattorit.

Tässä vuotta 2015 koskevassa hyvinvointiraportissa tarkastellaan hyvinvointikertomuksen tavoitteiden toteutumista ja käydään läpi asioita, jotka hyvinvointikertomusta laadittaessa on nähty kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta merkittävinä. Käytettävissä ei ole ollut esimerkiksi kattavia tilastotietoja, joten tarkastelu jää osin vaillinaiseksi. Aluksi tarkastellaan väestöryhmittäin tapahtuneita muutoksia, minkä jälkeen siirrytään käsittelemään tavoitteiden toteutumista. Lopuksi tuodaan esille johtopäätöksiä ja pohditaan tulevan valtuustokauden hyvinvointityön suunnittelua.

Koska sähköisen hyvinvointikertomuksen tietopankkia ei ollut käytettävissä, on tietoja kerätty erillisestä Sotkanet-tietokannasta, jossa on vastaavat indikaattorit kuin sähköisessä hyvinvointikertomuspohjassa. Uusimmat tiedot ovat vuodelta 2014. Lisäksi on käytetty

Tohmajärvellä viimeksi toteutetun kouluterveyskyselyn tuloksia vuodelta 2013. Samoin on kerätty tietoa kunnan omilla tiedonkeruumenetelmillä, mutta näitäkin numeraalisia tietoja on saatavilla rajoitetusti. Raportoinnissa ei siis ole ollut käytettävissä juurikaan vuotta 2015 koskevia tietoja.

2. Keskeisimmät muutokset hyvinvoinnin tilassa

Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Tohmajärven kunnan väestön väheneminen ja vanheneminen on edelleen jatkunut vuodesta 2012. Vuoden 2014 lopussa asukkaita oli 4.794, mikä on 103 asukasta vähemmän kuin vuonna 2012. Yli 65-vuotiaitten suhteellinen osuus väestöstä on lisääntynyt. Vuoden 2014 lopussa osuus oli 27,6 %. Vastaavasti lasten, nuorten ja työikäisten määrän väheneminen on jatkunut. Työttömyys on edelleen lisääntynyt, sillä työttömien osuus työvoimasta on kasvanut 17,4 %:sta 18,9 %:iin.

Kuntaliiton laatiman tilastokatsauksen mukaa sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ovat alentuneet vuodesta 2012 vuoteen 2014 noin 2,3 %. Tällä on ollut merkittävä vaikutus kunnan taloudelliseen kokonaistilanteeseen.

Kaikki ikäryhmät

Vuonna 2012 toimeentulotukea saaneita kotitalouksia oli 227. Vuonna 2015 näitä kotitalouksia oli 238, joten määrässä on hivenen nousua. Toimeentulotuen kokonaismenot ovat kuitenkin vähentyneet noin 146.000 euroa vuodesta 2013 vuoteen 2015.

Hyvinvointikertomuksessa on arvioitu, että kansantaloudellisesti merkittävintä ylipainon aiheuttamaa sairautta, aikuistyyppin diabetesta sairastavien osuus kasvasi Tohmajärvellä noin prosentilla vuodessa. Aikuistyyppin diabetesta sairastavien yli 40-vuotiaiden osuus on hieman noussut vuodesta 2012 (12,4 %) vuoteen 2014 (13 %), mutta on vähemmän kuin ennuste. Diabeteksen hoitamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi on pyritty saamaan kaikki sairastuneet ja riskiryhmiin kuuluvat säännöllisen seurannan piiriin.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Alle kouluikäisten osuus väestöstä on lisääntynyt vuodesta 2012 vuoteen 2014 (5,4 % -> 6,1 %). Sitä vastoin 7-15 vuotiaitten osuus on vähentynyt (9,4 % -> 8,8 %), samoin kuin lapsiperheiden osuus (32,8 % -> 31,2 %). Ahtaasti asuvien lapsiperheasuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista on kääntynyt laskuun (38,8 % -> 35,6 %). Sama kehitys näyttää olevan Pohjois-Karjalassa laajemminkin. Lapsiperheiden pienituloisuusaste on vähentynyt vuodesta 2011 vuoteen 2012 (26,2 % -> 23,5 %). Uudempia tietoja ei ole saatavilla. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on pysynyt entisellä tasolla (9,8 %).

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä oli 0-17 -vuotiaista lapsista ja nuorista 13,8 % vuonna 2012. Vastaava luku vuonna 2014 oli 15,7 %. Huostassa olleitten osuus oli 1,6 % vuonna 2014, jossa selkeää laskua vuoteen 2012 verrattuna (2,5 %).

Viimeisin kouluterveyskysely Tohmajärvellä on tehty vuonna 2013 ja sitä edellinen vuonna 2010. Vuoden 2015 kouluterveyskyselyn sähköinen toteuttaminen epäonnistui Tohmajärvellä, kuten monissa muissakin kunnissa.

Kun verrataan vuoden 2010 ja vuoden 2013 kouluterveyskyselyn tuloksia, peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden osalta ilonaiheita olivat mm. koulussa kuulluksi tulemisen lisääntyminen, läheisten ystävyyssuhteiden lisääntyminen, koulu-uupumuksen väheneminen sekä koululounaan syömisen lisääntyminen. Nämä kaikki indikaattorit olivat vuonna 2013 huomattavasti paremmalla tasolla kuin Pohjois-Karjalassa tai koko maassa keskimäärin. Vanhemmuuden puuttumisen kokemus on vähentynyt, koulupsykologin, kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin ja koululääkärin vastaanotolle pääsyn on koettu helpottuneen, päivittäinen tupakointi ja huumeokeilut ovat vähentyneet ja liikunnan harrastaminen on lisääntynyt. Vaikka tilanne näiltä osin koheni, se toisaalta oli vuonna 2013 edelleen heikompi kuin Pohjois-Karjalassa tai koko maassa keskimäärin.

Huolenaiheena peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilailla vuonna 2013 oli fyysisen uhkan kokemisen yleistyminen. Useiden oireiden kokeminen päivittäin lisääntyi, joskin tilanne oli parempi verrattuna Pohjois-Karjalaan tai koko maahan. Päivittäin koettu väsymys lisääntyi ollen Pohjois-Karjalan ja koko maan tasoa.

Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut lisääntyivät merkittävästi ja näiden kipujen kokeminen oli huomattavan korkealla tasolla verrattuna Pohjois-Karjalaan tai koko maahan. Myös ruutuaika arkisin (ruutuaikaa arkipäivisin 4 h tai enemmän) lisääntyi enemmän kuin Pohjois-Karjalassa tai koko maassa keskimäärin. Avun saamisen koulunkäynnin vaikeuksiin koettiin hankaloituneen.

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden kokemista muutoksista ilonaiheita olivat tietoisuuden lisääntyminen tavoista vaikuttaa koulun asioihin sekä päivittäin koetun väsymyksen ja humalajuomisen väheneminen. Huolta herättivät koulun työilmapiirin ja fyysisten työolojen heikkeneminen, lintsaamisen lisääntyminen, koetun terveydentilan heikkeneminen, aamupalan syömisen vähentyminen ja päivittäisen tupakoinnin lisääntyminen. Näiltä osin tilanne oli Tohmajärvellä huonompi Pohjois-Karjalaan tai koko maahan verrattuna. Vanhempien tupakoinnin merkittävä lisääntyminen, opiskeluun liittyvien vaikeuksien lisääntyminen ja hampaiden harjaamisen laiminlyönti olivat huomattavasti huonommalla tolalla kuin valtakunnassa tai Pohjois-Karjalassa keskimäärin.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Kaikki nuorten koulutuksen ja työllisyyden indikaattorit ovat edelleen voimakkaassa vääräsuuntaisessa kehityksessä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 –vuotiaiden osuus on jatkanut kasvuaan ollen 11,7 % vuonna 2013 (9,5 % vuonna 2011). Osuus oli koko maan, Pohjois-Karjalan (7,3 %) ja seurantakuntien keskiarvoa korkeampi. Vuosien 2014 ja 2015 seurantatietoja ei ole saatavilla.

Nuorisotyöttömien, 17-24 –vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on noussut huomattavasti vuodesta 2012 vuoteen 2014: 19 % -> 28,6 % eli peräti 9,6 %. Osuus on suurempi kuin koko maassa, Pohjois-Karjalassa ja vertailukunnissa.

Toimeentulotukea saaneiden 18-24 -vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on lisääntynyt 18,9 % ->22 %. Myös pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus edellä mainitusta ikäluokasta on vastaavana aikana lisääntynyt 3,4 % ->5,3 %.

Työikäiset

Työttömien osuus työvoimasta on kasvanut. Vuonna 2014 osuus oli 18,9 %, kun se vuonna 2012 oli 17,4 %. Pitkäaikaistyöttömiä työttömistä oli 26,7 % (23,8 %) ja vaikeasti työllistyviä 9 % (7,7 %). Tohmajärven tilannetta kuvaavat luvut olivat vertailualueiden heikoimmat.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien määristä ei ole tietoa hyvinvointikertomuksen laadinnan jälkeisiltä vuosilta. Suurimpana työkyvyttömyyden aiheuttajana olivat edelleen mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (4,3 %), mikä osuus oli jokseenkin entisellä tasolla vuoteen 2012 verrattuna (4,6 %). Tohmajärveläiset siirtyivät eläkkeelle noin 60-vuotiaana, kuten vuonna 2012.

Vuonna 2014 toimeentulotukea saaneiden osuus oli 8,4 % ja pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus 1,4 %. Vastaavat luvut vuonna 2012 olivat 8,5 % ja 2,3 %.

Ikäihmiset

Vuonna 2014 tohmajärveläisistä 65 vuotta täyttäneitä oli 27,6 %. Vuonna 2012 vastaava luku oli 25,6 %, joten väestön ikääntyminen jatkaa tasaista kasvuaan. Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli pysynyt entisellä tasolla (88 %) mutta kotona yksinasuvien osuus oli hieman pienentynyt (48,3 % -> 47,7 %).

Säännöllisen kotihoidon asiakkaina 75 vuotta täyttäneistä oli 10,5 % vuonna 2014. Osuus oli tavoitteiden mukaisesti hieman lisääntynyt, vaikka valtakunnalliseen tavoitteeseen (13 – 14 %) onkin vielä matkaa. Omaishoidon tuen asiakkaitten osuus 75 vuotta täyttäneistä on vuodesta 2012 vähentynyt 6,6 % -> 5,3 %. Valtakunnallinen tavoite on 6-7 %. Tehostetun palveluasumisen osuus oli edelleen suosituksia korkeampi (10,3 %, vrt. suositus 5-6 %).

3. Hyvinvointikertomuksen tavoitteiden toteutuminen

Liitteenä olevaan taulukkoon on koottu hyvinvointikertomuksen tavoitteet ja arvioitu niiden toteutumista vuonna 2015.

4. Johtopäätökset hyvinvoinnin tilassa tapahtuneista muutoksista

Koska suurin osa tilastotiedoista on vuodelta 2014 tai tätä aikaisemmilta vuosilta, on johtopäätöksiä tehtäessä otettava huomioon, ettei hyvinvointikertomus anna tarkkaa kuvaa kuntalaisten kokeman hyvinvoinnin tilasta vuoden 2015 lopussa. Voidaan kuitenkin todeta, että väestön vähenemisen ja vanhenemisen, työttömyyden ja erityisesti nuorisotyöttömyyden kasvun, toimeentulon ongelmien ym. negatiivisen kehityksen vuoksi hyvinvoinnin tila on osin huolestuttava. Toisaalta kuntalaisille on tarjolla hyvinvointia tukevia monipuolisia palveluja. Kuntalaisten omat, henkilökohtaiset valinnat vaikuttavat koettuun ja todennettuun hyvinvoinnin tilaan. Palveluohjaus ja palvelujen oikea

kohdentaminen muodostuvat keskeisiksi, jotta palvelujen käyttäjiksi ohjautuisivat henkilöt, jotka palveluista hyötyisivät.

Työpaikkojen ja väestön lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet kunnan elinvoiman lisäämiseksi ovat jatkossakin keskeisiä. Tohmajärven kunta on panostanut vahvasti työllisyyden edistämiseen esimerkiksi työllistämishankkeen käynnistämisen myötä. Samoin tulee korostaa kunnan eri hallintokuntien ja muiden toimijoiden hyvinvointia lisääviä toimia ja työn sisältöjä, jotta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnista ei jää sosiaali- ja terveydenhuollon korjaavien palvelujen varaan.

4. Tulevan valtuustokauden suunnittelu

Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Hyvinvointikertomuksen laatimisen jälkeen valtuusto on hyväksynyt 06.10.2014 kuntastrategian eli tavoiteohjelman vuoteen 2020. Tavoiteohjelmaan on kirjattu hyvinvointia edistäviä toimia mm. työllistämisen, viihtyisyyden, yhteisöllisyyden, asumisen, sosiaali- ja terveystalvelujen, koulutuksen, kulttuurin, liikunnan sekä nuorisotyön saralta.

Tavoiteohjelma on määrä päivittää vuonna 2016.

Laaja hyvinvointikertomus

Siun sote -kuntayhtymä tuottaa maakunnan sosiaali- ja terveystalvelut vuoden 2017 alusta lukien. Seuraavan valtuustokauden aikana laaja hyvinvointikertomus tulee olemaan yksi asiakirjoista, joiden avulla paikallinen neuvottelukunta keskustelee Siun sote -kuntayhtymän asiantuntijoiden kanssa sosiaali- ja terveystalvelujen painopisteistä sekä palvelujen kohdentamisesta ja kehittämisestä.

Siun sote -kuntayhtymän asiantuntijat ovat kunnan tukena laajan hyvinvointikertomuksen valmistelussa, mutta kertomuksen laadinta on kunnan tehtävä. Jotta hyvinvointikertomus muodostuisi käyttökelpoiseksi työkaluksi, on kertomuksessa käytettävän mittariston valintaan kiinnitettävä erityistä huomiota.

Seuraavaa valtuustokautta koskeva laaja hyvinvointikertomus on laadittava huomioiden kunnan ja Siun sote- kuntayhtymän omien mittareiden ja oman tiedonkeruun käytettävyys ja ajantasaisuus. Sähköisen hyvinvointikertomuksen sisältämä indikaattoripankkia hyödynnetään käytettävissä olevilta osin.